

L'instint de llibertat

Pelegrinatge lúdic a Empúries

«l és que Empúries és un lloc sagrat, una de les arrels més profundes del país —un paisatge que físicament és com un altre paisatge, però que no és com un altre paisatge. És el paisatge del nostre passat més reulat, d'un moment de la nostra història que incita a la nostra imaginació i, per tant, el nostre instint de llibertat d'una manera vivíssima. Potser Empúries és la nostra obscura estratificació ancestral, és el nostre paradís perdut —un paradís naturalment modest, com correspon a la nostra manera d'entendre la vida, vagament entrevist, però dintre de la vaguetat, poblat d'alguna forma esvelta i amable.» Josep Pla, *De l'Empordanet a Andorra* (dins OC, vol. 9)

JOSÉ LUIS BARTOLOMÉ > TEXT

Si —com afirma Josep Pla— Empúries és un «lloc sagrat», un «paradís perdut», aquest santuari hauria de ser visitat un cop a la vida, com fan els musulmans, que viatgen a la Meca. Pot semblar una idea daliniana, fagesiana o senzillament atramuntanada, però els catalans hauríem de posar els peus en aquestes ruïnes, arrels litúrgiques del nostre passat, un dels pilars de la nostra fe en una genealogia cultural diferenciada, una vegada, almenys, al llarg dels nostres dies (els empordanesos dues vegades, de joves i en edat adulta). La visita hauria de ser imaginativa, literària, amb lectures vademècum de prosa i poesia per acompanyar el camí de faràndula. I un cop arribats a la meta, podríem gaudir d'un espectacle dramàtic. Els vestigis de l'amfiteatre del segle I dC es podrien reinventar, la programació

teatral s'hauria de reimpulsar. El recinte de les ruïnes constitueix un escenari ideal per haver-se convertit / poder-se convertir en seu permanent d'un festival internacional de teatre clàssic, com el de Mèrida.

Teatre a l'aire lliure

Els noms del poeta i dramaturg Federico García Lorca i Empúries podrien haver anat lligats des de fa gairebé nou dècades, però els daus del destí hi

Lorca va convèncer Margarida Xirgu per representar la tragèdia d'Eurípides a les ruïnes d'Empúries, vora el mar. L'actriu es va sentir il·lusionada pel projecte i va encarregar una traducció de l'obra

varen jugar en contra. Durant la Setmana Santa de l'any 1925 Dalí i Lorca s'arribaren fins a Empúries mentre sojornaven a Cadaqués. La visita devia impactar l'escriptor granadí perquè el 1927, en una estada llarga a Cadaqués, va escriure *El sacrificio de Ifigenia* (el manuscrit del qual no s'ha conservat), inspirat pel mosaic trobat a les excavacions. Lorca va convèncer Margarida Xirgu per representar la tragèdia d'Eurípides a les ruïnes d'Empúries, vora el mar. L'actriu es va sentir il·lusionada pel projecte i va encarregar una tra-

>> *Diferents edicions del llibre El meravellós desembarcament dels grecs a Empúries, de Manuel Brunet.*

ducció de l'obra al català a Ferran i Mayoral. Finalment, però, la Xirgu es va negar a interpretar la peça per solidaritat amb l'arqueòleg Pere Bosch i Gimpera, rector de la Universitat Autònoma, conseller de Justícia de la Generalitat i autor de notables troballes a Empúries, ja que aquest va romandre detingut en un vaixell al port de Barcelona pels esdeveniments revolucionaris de l'octubre de 1934.

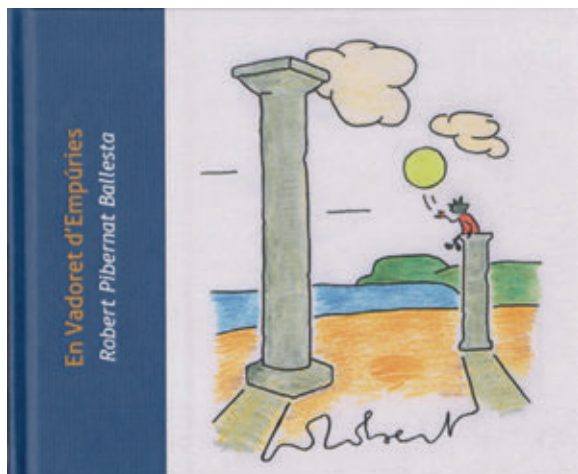
Intents de consolidar aquest marc escènic com a teatre a l'aire lliure no varen reeixir. En un petit article a la *Revista de Girona* («Teatro griego en La Escala», núm. 12, 1960) Joan Guilla-met lamentava l'escassa assistència de públic a les nits estivals en què ressonaven els accents tràgics de Sòfocles, amb l'escenificació de la versió castellana de López de Arana d'*Edipo rey* i la versió de José María Pemán d'*Antígona* a càrrec de l'elenc figuerenc Arlequín. El mateix Guilla-met recorda (a *Vent de tramuntana*, p. 27) que el 1971, sota l'eslògan «Empúries, 2.500

anys d'història», es varen organitzar diversos actes, incloent-hi concursos de pintura, concerts musicals i una representació teatral —el títol de la qual no cita— a la plaça del fòrum, i lamenta novament la manca de propaganda, de concurrència i el dèficit que varen generar. L'arribada de la flama olímpica a Empúries al juny de 1992 va donar un impuls revifador a aquest odèon semioblidat. El text de cerimònia va ser obra de Xavier Rubert de Ventós i es va representar en forma d'obra teatral, amb discursos introductoris de les actrius Irene Papas (sobre el paper vertebrador de la cultura occidental exercit per Grècia) i la rèplica de Núria

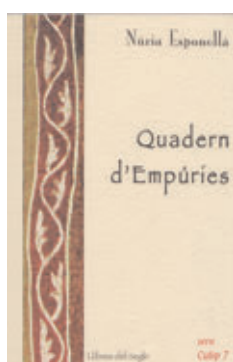
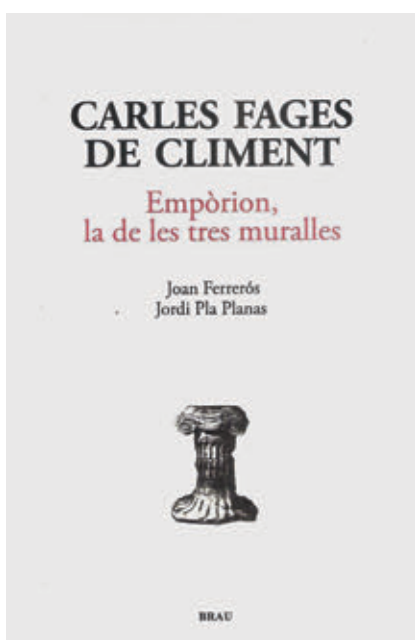
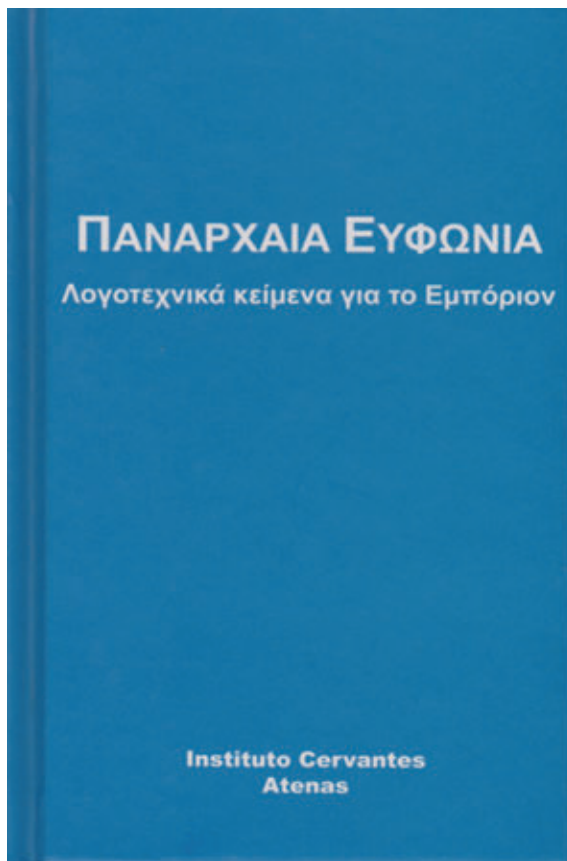
El conjunt del recinte i el fòrum romà en concret han esdevingut prosceni, platea i llotja per a nombrosos espectacles lúdics de dansa, recreacions i concerts musicals

Espert (sobre la terra que adorava gegants i dracs fins que varen adoptar els gustos hel·lènics amb l'arribada dels focues). L'obra constava de quatre actes —cadascun acabava amb un díptic de Miquel de Palol— en què se sentien les veus de clàssics grecs, alemanys, italians i catalans (Víctor Català, Josep Pla, Carles Riba, Josep Carner, Joan Teixidor i Narcís Comadira).

>> *Diversos llibres relacionats amb Empúries.*

Dins de l'extens calendari d'activitats per celebrar el centenari de les excavacions (1908-2008) es varen incloure, durant la primavera de 2008, les representacions de *Les Troianes* d'Eurípides i d'*Antígona* de Sòfocles. El conjunt del recinte i el fòrum romà en concret han esdevingut, des d'aleshores, prosceni, platea i llotja per a nombrosos espectacles lúdics de dansa, recreacions i concerts musicals. Aquests darrers dos anys s'han fet lectures musicades de poemes grecs i llatins amb motiu de la presentació de la reedició dels llibres *Resum de literatura grega* (juny de 2014) i *Resum de literatura llatina* (juliol de 2015) de Carles Riba, reeditats per Edicions Cal·lígraf i a cura d'Eusebi Ayensa.

Els concerts de música al fòrum romà s'han consolidat els darrers anys al mes d'agost; la proposta de l'espectacle Familiaria (recreacions històriques, tallers...) se celebrà per primera vegada al juliol de 2016. Una bona proposta seria encoratjar grups de teatre de la geografia gironina a adaptar peces clàssiques i representar-les en nits d'estiu. La Fundació Casa de Cultura de la Diputació de Girona des de l'any 2015 promou una campanya per descobrir grups amateurs a les nostres comarques.

Hi ha dues peces domèstiques imprescindibles, al meu parer, per a un hipotètic festival: una adaptació dramàtica per a joves de la narració paròdica de l'arribada dels grecs (*El meravellós desembarcament dels grecs*

a *Empúries*, de Manuel Brunet, 1925), en què en Mariner i la Tamariu anticipen el mite del pastor i la sirena empordanesos de Joan Maragall; la segona, *Empòrion, la de les tres muralles*, de Carles Fages de Climent, un *divertimento* sobre la convivència entre indigets, grecs i romans quan Marc Porci Cató arribà a Empúries com a procurador de Roma. Ja disposem del text recuperat i editat (2012) per Joan Ferrerós i Jordi Pla. Seria fantàstic que grups com els figuerencs La Funcional i/o Fuita acceptessin el repte de representar-les.

Si «París bé val una missa», com justificava el rei Enric IV la seva conversió al catolicisme, una visita escènica a Empòrion, patrimoni universal de Catalunya, es mereix una caminada de pregueres literàries i uns *ludi publici* de *theatrum fartum* (ple de gom a gom) com a ofrena votiva als nostres orígens precristians.

Si «París bé val una missa», una visita escènica a Empòrion, patrimoni universal de Catalunya, es mereix una caminada de pregueres literàries

José Luis Bartolomé és catedràtic jubilat d'anglès de l'Escola Oficial d'Idiomes.